

TETRALERT – FISCAAL RECHT

DE HERVORMING VAN HET ERFRECHT : WAT MOETEN WE DOEN VÓÓR 1 SEPTEMBER 2018?

[De wet van 31 juli 2017](#), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad, heeft ingrijpende wijzigingen aangebracht in ons Burgerlijk Wetboek. De wetgever wil de huidige regels vereenvoudigen en moderniseren en tegelijkertijd toch een grotere beschikkingsvrijheid over het vermogen toelaten. Aldus zal het boegbeeld van deze hervorming, het beschikbare deel, voortaan gelijk zijn aan 50% van het vermogen, onafgezien van het aantal kinderen. De wetgever heeft rekening willen houden met de evolutie van de samenleving (i) de mensen leven steeds langer en (ii) hebben vaak meerdere levens. Deze wet zal van toepassing zijn op alle nalatenschappen die openvallen vanaf 1 september 2018. Alle schenkingsaktes, zelfs de voorgaande, zullen dus, in principe, worden onderworpen aan de nieuwe regels behoudens in bepaalde gevallen (automatisch of via een bevestiging van een notaris die moet tussenkomen vóór 1 september 2018).

I. DE BELANGRIJKSTE WIJZIGINGEN

1. De reserve en de inkorting van schenkingen

Heden zijn de erfgenamen aan wie de wet een voorbehouden erfdeel toekent de

afstammelingen, de echtgenoot en bij gebreke aan afstammelingen, de bloedverwanten in opgaande lijn. Het beschikbare deel bedraagt 50% (in geval van één kind), 1/3 (in geval van twee kinderen) en ¼ (in geval van drie kinderen of meer).

Vanaf 1 september 2018 zal de reserve van de afstammelingen begrepen worden als een globale reserve gelijk aan de helft van de nalatenschap. De andere helft zal aangerekend worden voor het beschikbare deel.

De reserve van de langstlevende echtgenoot werd niet gewijzigd (behalve voor wat betreft de concrete reserve die werd uitgebreid tot het huurrecht op de gezinswoning). Tijdens de waardering van deze reserve werd echter voorzien dat de langstlevende echtgenoot zijn recht niet meer zal kunnen laten gelden op de inkorting op giften gedaan voor zijn huwelijk met de schenker.

De reserve van de bloedverwanten in opgaande lijn werd afgeschaft en vervangen door een onderhoudsvordering in geval van behoefte (beperkt tot een vierde van de nalatenschap).

De erfflater zal dus vrij kunnen beschikken over de helft van zijn vermogen. Vanaf 1 september 2018 zal de inkorting van een schenking gebeuren door mindere ontvangst. De begiftigde zal dus het goed behouden en zal het dus onder andere

moeten compenseren in geld. Hij kan echter instemmen met een inkorting in natura. Grote nieuwigheid in de wet: de waardering van goederen. In het kader van de inkorting zal de geïndexeerde waarde van de geschonken activa op de dag van de schenking in rekening worden genomen. Indien de schenker echter niet vrij heeft kunnen beschikken over de geschonken goederen omwille van bijvoorbeeld een last van onbeschikbaarheid of een vruchtgebruik, zal de waardering van het goed gebeuren op de dag waarop de last zal ophouden of het vruchtgebruik zal vervallen.

2. De inbreng van schenkingen

De inbreng van schenkingen beoogt de gelijkheid tussen de verschillende reservataire erfgenamen te behouden. Bij gebreke aan verduidelijking zullen de giften ten opzichte van de echtgenoot en de afstammelingen heden geacht worden voor inbreng vatbaar te zijn.

Op dit vlak zijn drie belangrijke wijzigingen te noteren.

- Enkel de schenkingen gedaan aan afstammelingen zullen nog geacht worden voor inbreng vatbaar te zijn. De inbreng zal dus niet meer bestaan voor of jegens de langstlevende echtgenoot. Voor schenkingen uitgevoerd vóór 1 september 2018 heeft de wetgever echter het behoud toegelaten van de regels m.b.t. de wijze van inbreng zoals ze voorzien werden tijdens de schenking.
- De inbreng van schenkingen zal uitgevoerd worden door mindere ontvangst en rekening houdende met de

geïndexeerde waarde op de dag van de schenking (harmonisering met de regels van toepassing op het vlak van inkorting; onderscheid gemaakt volgens dat de begiftigde al dan niet vrij heeft kunnen beschikken over de geschonken goederen).

- Heden is het mogelijk om een schenking die voor inbreng vatbaar is te transformeren in een niet voor inbreng vatbare schenking. Het omgekeerde is echter onmogelijk. De nieuwe wet zal een wijziging toelaten in de twee richtingen, onder voorbehoud van het akkoord van de begiftigde.

3. Overeenkomsten over toekomstige nalatenschappen

Het principe van het verbod op overeenkomsten over toekomstige nalatenschappen blijft van toepassing maar het wordt versoepeld. De wet heeft inderdaad globale erfovereenkomsten voorzien (noodzakelijkerwijze af te sluiten met alle erfgenamen in nederdalende lijn) en punctueel (die kunnen tussenkomen tussen sommigen onder hen). In de twee gevallen zullen de erfovereenkomsten de vorm hebben van een notariële akte en een belangrijk formalisme moeten respecteren.

Dankzij deze overeenkomsten kunnen de gerealiseerde schenkingen worden vastgelegd om alle betwisting te vermijden tussen de erfgenamen op de dag van het openvallen van de nalatenschap van de schenker. Deze laatste zal ze moeten detailleren en waarderen om aan te tonen dat er volgens hem een evenwicht is

behouden, hoe subjectief ook, tussen zijn verschillende afstammelingen. Indien alle partijen deze overeenkomst tekenen, doen zij definitief afstand van hun recht om de inkorting van een schenking te vragen of de waarde ervan te betwisten.

Naast het zwaar formalisme dat rust op de opstelling van deze overeenkomsten, maakt ook de fiscale onzekerheid ervan dat hiervoor minder wordt geopteerd: de akte moet voor een notaris plaatsvinden, zouden de registratierechten verschuldigd zijn op de reeds tussengekomen schenkingen en precies geïnventariseerd zijn in de overeenkomst? De vraag blijft open.

4. De omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot

De omzetting van het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot blijft mogelijk, behalve voor wat betreft de familiewoonst (er is en er zal altijd het akkoord nodig zijn van de langstlevende echtgenoot). Indien de rechter heden echter beschikt over een beoordelingsbevoegdheid, dan zal hij hier in de toekomst niet meer op dezelfde manier over beschikken. De nieuwe wet vereist inderdaad niet meer de tussenkomst van een magistraat in geval van kinderen van een ander huwelijk. Bovendien zal deze omzetting niet kunnen betwist worden en zullen enkel de wettelijke tabellen van toepassing zijn.

II. GEVOLGEN OP DE REEDS INGEVOERDE SUCCESSIEPLANNINGEN

Wij hebben ons gebogen over enkele situaties die frequent in de praktijk voorkomen om deze te analyseren in het licht van de nieuwe wet.

1. Tussen echtgenoten

De schenking tussen echtgenoten, getrouwd in een stelsel van scheiding van goederen, wordt vaak bevoorrecht wanneer de kinderen nog jong zijn. Zij is zeer soepel (herroepbaarheid van de schenkingen tussen echtgenoten) en als ze vatbaar is voor inbreng in natura, behoudt zij de 'natuurlijke' effecten in het geval van overlijden van de schenker: het goed geschonken in blote eigendom wordt ingebracht ten voordele van de kinderen en de langstlevende echtgenoot behoudt het vruchtgebruik. Uit fiscaal oogpunt worden echter de successierechten vermeden.

Gezien de afschaffing van de inbreng door de langstlevende echtgenoot van de ontvangen giften van de erflater, moet echter deze handelswijze herzien worden. De activa geschonken aan de echtgenoot zullen immers niet meer ingebracht worden in de nalatenschap maar zullen prioritair worden aangerekend op het beschikbare deel. Indien bij het overlijden van de tweede echtgenoot de geschonken activa zich nog in het vermogen bevinden, zullen de kinderen van de schenker successierechten betalen op deze activa (behoudens voorafgaande planning door de tweede echtgenoot). Het zou dus interessant zijn om in de vaak voorkomende hypothese dat de schenker zijn echtgenoot niet als dusdanig wenst te bevoordelen ten opzichte van zijn kinderen, een schenking te plannen aan

zijn echtgenoot, vatbaar voor inbreng in natura jegens de nalatenschap en dit vanaf 1 september 2018.

Door de toepassing van de bij wet voorziene overgangsregels zullen inderdaad alle reeds gerealiseerde schenkingen (op 1 september 2018) op basis van dit schema van toepassing kunnen blijven tot op de dag van het overlijden van de schenker, zoals door deze laatste oorspronkelijk voorzien en gewild.

2. Jegens de afstammelingen

In het kader van schenkingen kwam het veelvuldig voor dat, wanneer een schenker activa bezat van een verschillende waarde en aard (cash, effecten en onroerend goed), gebruik werd gemaakt van de techniek van de « dubbele akte ». Deze methode bestond eruit om dezelfde goederen, dezelfde dag, aan alle afstammelingen in onverdeeldheid te schenken om te vermijden dat op de dag van het openvallen van de nalatenschap de toepassing van de regels van inbreng ongewenste ongelijkheden tussen de kinderen zouden doen ontstaan. Vervolgens zorgden de kinderen ervoor dat zij nadien uit de onverdeeldheid traden en de geschonken activa tussen hen verdeelden, volgens hun affiniteiten. Deze methode zou haar bestaansreden kunnen verliezen gezien de harmonisering van de waarderingsregels op dit vlak. Het zal immers volstaan dat de waarde van de geschonken goederen op de dag van de schenking (in volle eigendom) dezelfde is voor elke begiftigde.

Er dient echter gedacht te worden (i) aan de echtgenoot jegens dewelke deze schenkingen niet meer vatbaar zullen zijn voor inbreng en (ii) aan de 'gelijkheid' van de regels op het vlak van

waardering die zullen worden vernietigd in het geval van een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik.

Voor wat de echtgenoot betreft, heeft de wetgever voorzien dat er, in het geval dat de schenking tussenkomt na het huwelijk en dat ze is uitgevoerd met voorbehoud van vruchtgebruik, een « blijvend » vruchtgebruik is voor de langstlevende echtgenoot. Aangezien dit vruchtgebruik een nieuw recht van erfrechtelijke aard was, gaan wij van de veronderstelling uit dat het niet belast zal worden op successierechten. Dankzij deze bepaling zal dus in fine, zoals vroeger, de langstlevende echtgenoot kunnen genieten van een niet belastbaar erfvruchtgebruik op de goederen geschonken door zijn echtgenoot aan de kinderen.

Voor wat echter de inbreng betreft, zal men zich moeten baseren op de waarde van het goed op de dag van het overlijden (indien de erflater niet vooraf van zijn vruchtgebruik had afgezien) en zouden bijgevolg ongelijkheden enkel verbonden aan de inbreng weer kunnen opduiken. De techniek van de dubbele akte zal dus niet noodzakelijkerwijze voorbijgestreefd zijn.

3. Jegens derden

Ook al is het waar dat dankzij de verhoging van het beschikbare deel in een groot deel van de gevallen derden ruimer kunnen worden bevoordeeld, dient er echter genoteerd te worden dat in bepaalde bijzondere gevallen de situatie verschillend zal zijn, onder andere wanneer de erflater zijn echtgenoot heeft willen inkorten op zijn reserve. In dat geval heeft de wetgever voorzien dat de reserve van de afstammelingen (namelijk de kinderen) vrij

moest zijn van vruchtgebruik. Bijgevolg zal de reserve van de langstlevende echtgenoot aangerekend worden voor zijn vruchtgebruik op het beschikbare deel. Aldus zullen de giften in volle eigendom die de erflater zou hebben gedaan aan derden (en die noodzakelijkerwijze aangerekend worden op het beschikbare deel) systematisch ingekort worden op de blote eigendom. Indien daarentegen de rechten van de langstlevende echtgenoot niet bij testament werden ingekort, zal de verdeling vruchtgebruik / blote eigendom zoals voorheen tussenkomen, tussen de kinderen en de echtgenoot.

Eén van de belangrijkste pijlers van de hervorming was precies het principe van verhoogde autonomie dat vertaald werd door de kwantitatieve uitbreiding van het beschikbare deel. Hierdoor kan men grotere legaten uitvoeren aan derden zoals bijvoorbeeld aan stiefkinderen (trouwens rekening houdende met de gunstige tarieven in de verschillende regio's) of aan liefdadigheidswerken.

Iedereen is betrokken - zelfs degenen die er niet zouden aan denken - : men moet inderdaad zeer oplettend zijn en de bewoording van de huidige testamentaire bepalingen nazien: een persoon die drie kinderen heeft en die aan een vriend/een stichting het grootst beschikbare deel nalaat, laat hem/haar heden een vierde van zijn nalatenschap na terwijl hij vanaf 1 september 2018 hem/haar de helft van zijn nalatenschap zal nalaten.

III. **BESLUIT**

Deze hervorming brengt er ons toe terug te komen op onze praktijken uit het verleden om

zich ervan te verzekeren dat de oorspronkelijke wil van de schenker of van de erflater wordt gerespecteerd in het licht van de nieuwe wettelijke bepalingen.

Het evenwicht in de families werd immers gewijzigd en het is belangrijk om tijdens de volgende tien maanden na te gaan of de schenkingsaktes of de testamentaire bepalingen vermeldingen bevatten die gecorrigeerd moeten worden en of het nodig is om het behoud ervan te bevestigen in een uitdrukkelijke verklaring bij de notaris.

In de toekomst zullen nieuwe regels meer vrijheid toekennen aan de schenker/erflater en meer rechtszekerheid aan de begiftigde/legataris.

Tenslotte is het absoluut noodzakelijk de evolutie van de huidige hervorming te volgen op het vlak van huwelijksstelsels want deze twee materies zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en zullen ook gevolgen hebben op de organisatie van het vermogen van families.

Contact : departement fiscaal recht
tax@tetralaw.com

Disclaimer : De juridische informatie verschaft in de « TETRALERTS » is algemene commentaar met een puur informatief karakter en kan dus in geen geval worden beschouwd als juridisch advies. Deze informatie houdt immers geen rekening met de omstandigheden eigen aan en toepasselijk op een persoon of een entiteit in het bijzonder. Tetra Law doet al het mogelijke opdat de verschaft informatie zo precies en actueel mogelijk is. Zij kan echter niet garanderen dat deze informatie exact is op de datum waarop de TETRALERT gelezen wordt of waarop zij in de toekomst gelezen zal

worden. Elkeen zal er dus op toezien zich te informeren bij een professioneel en gekwalificeerd raadgever voor zijn persoonlijke situatie. Tetra Law ontkent elke aansprakelijkheid voor elke schade die zou voortvloeien uit de informatie vermeld in de « TETRALERTS ». Tetra Law is niet verantwoordelijk voor de inhoud van externe internetsites die vermeld zouden zijn in de TETRALERTS.